

Nr 10

Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder till förhindrande av olycksfall bland barn.

Tredje lagutskottet har behandlat följande inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen *dels* likalydande motionerna nr 142 i första kammaren av fru *Diesen* och nr 193 i andra kammaren av herr *Thylén m. fl.*, dels motionen nr 890 i andra kammaren av fru *Lindekvist* och fru *Lindberg*.

I motionerna I:142 och II:193 hemställes »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om I. översyn av byggnadsstadgan så att större barnsäkerhet erhålles, II. utredning av de risker för barnolycksfall som plast och liknande material utgör samt framläggande av förslag om åtgärder för förhindrande av sådana olyckor».

I motionen II:890 hemställes »att riksdagen måtte anhålla om sådana ändringar av Kommerskollegiets, Byggnadsstyrelsens och Bostadsstyrelsens bestämmelser och anvisningar att våra bostäder i största möjliga utsträckning göres barnsäkra».

Motionerna

I motionerna I:142 och II:193 anförs följande.

Olycksfall utgör en av de främsta orsakerna till barndödlighet. I vissa åldrar dör nästan lika många barn på grund av olycksfall som på grund av sjukdom. Varje år inträffar i vårt land ca 25 000 barnolycksfall, varav omkring 40 % sker i hemmet. Eftersom barnens säkerhet är helt beroende på de vuxnas omsorger, måste familjebostaden planeras på ett sådant sätt att onödiga riskmoment undvikas.

Det torde inte bereda några större svårigheter att åstadkomma en barnsäkrare miljö, eftersom anordningar för att skapa ökad trygghet redan existerar. Ett särskilt hänsynstagande till barnens säkerhet kan knappast komma att höja bostadskostnaderna i nämnvärd omfattning, eftersom de anordningar det här är fråga om torde röra sig om utomordentligt små belopp. Som exempel på dylika säkerhetsanordningar kan nämnas: elektriska vägguttag, vilka är så konstruerade att barnen icke kan komma i kontakt med strömförande delar, spisskydd eller spisgaller, fönsterlås som ej kan öppnas av mindre barn, låsbara städ- och medicinskåp, trappgrind i tvättagéväningar, beklädda balkongräck.

Även på andra områden än de här uppräknade finns det anledning att försöka åstadkomma en större säkerhet för barnen. Försök och forskning måste därför stimuleras samt lagstiftningen utformas på ett sådant sätt att den tillgodoser barnens säkerhet.

Till frågan om större barnsäkerhet hör den olycksfallsrisk som användningen av plastmaterial för barnavård utgör. Under senare år har ett mycket stort antal barnolycksfall inträffat på grund av kvävning med plastpåsar och plastbyxor. Det synes angeläget att i samband med övriga åtgärder för en ökad barnsäkerhet även observera den fara som vissa material utgör.

Motionen II:890 innehåller följande motivering.

»Hemmets lugna vrå» har med fog betecknats som vår farligaste arbetsplats enligt olycksfallsstatistiken. Detta gäller inte bara den hemarbetande husmodern utan i lika hög grad barnen under skolåldern. I vissa åldrar är dödligheten på grund av olycksfall nästan lika stor som av alla sjukdomar sammanräknade. Ungefär hälften av dessa olycksfall sker i hemmen.

Det mesta av den säkerhetsutrustning som erfordras för att göra hemmen barnsäkra finnes redan, men den efterfrågas i mycket ringa utsträckning av såväl bostadsbyggare som föräldrar.

Att utrusta en lägenhet på 90 000-kronorsnivån barnsäkert kostar inte mer än 300:— kr. Fönsterstängan och el-uttag, som hindrar småbarn att förolyckas, bör inte bereda de vuxna några besvärligheter i lägenheter utan barn. Ett låsbart skåp för medicin och ett barnsäkert utrymme för farliga kemikalier, tvätt- och rengöringsmedel kan väl inte avvisas av någon lägenhetsinnehavare.

Säkerhet i trafiken är en angelägen samhällsuppgift just nu. Säkerhet i hemmen borde kunna röna samma gensvar. Frivilligheten är inte en nog stark drivfjäder för att få en ändring till stånd. Med det stora bostadsbygge, som nu pågår och planeras, vore en insats ur säkerhetssynpunkt fullt motiverad och önskvärd ju förr dess hellre.

Tidigare riksdagsbehandling

I motioner till 1966 års riksdag hemställdes om utredning angående frågan om vilka åtgärder som kan vidtagas för att minska riskerna för förgiftningsolyckor bland barn. I sitt utlåtande över motionerna uttalade *allmänna beredningsutskottet* (utl. nr 15 år 1966) att resultatet av familjeberedningens pågående arbete borde avvaktas innan en utredning av det slag motionärerna önskade ifrågasattes. På grundval av sin behandling av ärendet framförde emellertid utskottet vissa förslag till åtgärder som ansågs kunna vara av värde för förebyggandet av ytterligare olycksfall. Vad utskottet anfört gav riksdagen till känna i skrivelse till Kungl. Maj:t.

Utskottet anförde bl. a. följande.

Utskottet vill till en början framhålla vikten av att berörda intressenter inom näringslivet såsom fabrikanter av läkemedel och kemisk-tekniska preparat och tillverkare av emballage verkar för ökad användning av mer barnsäkra förpackningstyper. De mindre goda erfarenheterna av hittills

gjorda försök med olika typer av burklock och flaskförslutningar får icke verka avskräckande utan nya vägar bör prövas. Vidare bör tillses att standardiserade medicin-, städ- och diskbänkskåp av sådan typ att de inte kan öppnas av barn får största möjliga användning. Ett stort ansvar vilar härvidlag på arkitekter och byggföretag, vilka bör stimuleras till ytterligare forskning och nya initiativ på detta område. Anmärkas må att giftnämnden samtidigt med sitt remissvar till utskottet i särskilda skrivelser till bostadsstyrelsen och Byggstandardiseringen framfört synpunkten, att det bör övervägas om inte anordnandet av dylika skåp borde ställas som villkor vid beviljande av statliga bostadslån. Som medicinalstyrelsen anfört torde också centrala sjukvårdsberedningen kunna inkopplas på dessa uppgifter. Även statens institut för konsumentfrågor och statens konsumentråd bör enligt utskottets mening härvidlag kunna fylla viktiga funktioner.

I första hand torde dock strävandena böra inriktas på att genom ökad upplysning och propaganda göra föräldrar och andra som har tillsyn över barn medvetna om förgiftningsriskerna och hos dem inpränta vikten av att förvara läkemedel, gifter och kemikalier utom räckhåll för barnen samt över huvud taget iakttaga skärpt försiktighet vid handhavandet av dessa och liknande ämnen. För att resultat skall nås på denna väg krävs emellertid såväl intensiva och ofta upprepade kampanjer som kontinuerlig propaganda genom TV, press, radio, filmförevisning, föredrag och utställningar. Ett steg i förstnämnda hänseende är den av medicinalstyrelsen i samråd med andra organ planerade kampanjen med motto »Läs alltid på etiketten». Också den upplysningsverksamhet som bedrivs av samarbetskommittén mot barnolycksfall och vissa försäkringsbolag bör stödjas och utbyggas. I fråga om den mer kontinuerliga påverkan har efterföljansvärda initiativ tagits av bl. a. giftinformationscentralen genom undervisning av nyblivna mödrar i barnvårdscentralernas regi. Information i liknande former synes även kunna ges i barnstugor, skolor och på arbetsplatser. Också för apoteken borde finnas stora möjligheter att på olika sätt påverka allmänhetens inställning till hithörande frågor. Utskottet vill slutligen betona vikten av att frågan om en samordning genom lämpligt organ av strävandena på förevarande område blir uppmärksammas och att myndigheter och institutioner erhåller tillräckliga resurser för sådan verksamhet som här skisserats. Icke minst angeläget är att giftinformationscentralens verksamhet utbygges och intensifieras. Erfarenheterna från utlandet synes visa att en institution av denna typ är en mycket viktig faktor i det förgiftningsförebyggande arbetet.

Familjeberedningens betänkande

Familjeberedningen tillsattes av Kungl. Maj:t år 1962 med uppgift att kartlägga och analysera olika problem i anknytning till samhällets service för barnfamiljerna. I det betänkande, varmed beredningen avslutade sitt arbete (SOU 1967:8), redovisades även en utredning rörande barnolycksfall. Beredningen refererar där under särskilda avsnitt olika undersökningar som gjorts rörande barnolycksfall och de åtgärder som hittills vidtagits i syfte att minska antalet sådana olyckor samt framlägger synpunkter och förslag till ytterligare åtgärder. I anledning av innehållet i motionerna må också

nämnas att beredningen bl. a. föreslår att bostadsstyrelsen skall uppställa viss närmare beskriven, barnsäker lägenhetsutrustning som villkor för att statliga räntesubventioner skall utgå till ett bostadsbygge. Beredningen erinrar också om de möjligheter byggnadsstyrelsen (numera statens planverk) har att i sin gransknings- och rådgivningsverksamhet inom planväsendet beakta behovet av utformningen av bl. a. lekplatser inom bebyggelseområdena.

Betänkandet är efter remissbehandling föremål för prövning i Kungl. Maj:ts kansli.

Kommittén för barns utemiljö

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1967 har sakkunniga tillkallats för att utreda frågor rörande tätortsmiljöns utformning med hänsyn till barns utomhusverksamhet. Enligt direktiven för de sakkunniga bör huvuduppgiften vara att lägga fram förslag till anvisningar och projektering av miljön i våra bostadsområden med hänsyn till barnens utomhusverksamhet. Bland de speciella problem som närmare bör studeras är frågan huruvida den inbördes placeringen av lekplatser, fastighetsentréer, parkeringsplatser och framkörningsvägar skall regleras i detaljplan. Om ändringar i byggnadslagen eller byggnadsstadgan erfordras, bör förslag till sådana ändringar utarbetas.

Utskottet

I förevarande motioner framlägges förslag till åtgärder i syfte att förhindra olycksfall bland barn. I motionerna I:142 av fru Diesen och II:193 av herr Thylén m. fl. yrkas sålunda dels översyn av byggnadsstadgan så att större barnsäkerhet erhålles, dels utredning och förslag rörande de barnolycksfall som har samband med plast och liknande material. I motionen II:890 av fru Lindekvist och fru Lindberg hemställs om sådana ändringar av kommerskollegiets, byggnadsstyrelsens (statens planverks) och bostadsstyrelsens bestämmelser och anvisningar, att våra bostäder i största möjliga utsträckning göres barnsäkra.

Som motionärerna framhåller utgör barnolycksfallen en av de främsta orsakerna till barndödlighet. I vissa åldrar torde olycksfall t. o. m. utgöra det största hotet mot barnens liv. Det kan nämnas att familjeberedningen uppskattat det årliga antalet barnolycksfall i landet som kräver läkarvård till mer än 175 000. Även om uppskattningen är mycket ungefärlig och större delen av olycksfallen är av lindrig art, ger den en uppfattning om barnolycksfallens omfattning och vikten av att alla möjligheter att förebygga ytterligare olycksfall blir tillvaratagna. Utskottet vill således helt ansluta sig till det syfte som uppbär motionerna. Åtskilliga av de förslag som motionärerna väcker synes också vara värda att närmare övervägas. Icke minst

möjligheten att genom anvisningar till byggnadsstadgan påverka utformningen av vissa inredningsdetaljer i riktning mot större barnsäkerhet synes förtjänt av att beaktas i större utsträckning än hittills skett.

Hithörande spörsmål har emellertid behandlats i ett förra året framlagt betänkande av familjeberedningen. Som framhållits i redogörelsen ovan redovisas i betänkandet olika undersökningar som gjorts rörande barnolycksfall och de åtgärder som hittills vidtagits i syfte att minska antalet sådana olyckor. Beredningen framlägger också synpunkter och förslag till ytterligare åtgärder, av vilka åtskilliga helt överensstämmer med motionärernas önskemål. Betänkandet har remissbehandlats och är f. n. föremål för övervägande i Kungl. Maj:ts kansli. Härutöver kan nämnas att frågor rörande tätortsmiljöns utformning med hänsyn till barns utomhusverksamhet f. n. utreds av kommittén för barns utemiljö. Bland de speciella problem som närmare skall studeras är frågor rörande placeringen av lekplatser, fastighetsentréer, parkeringsplatser och framkörningsvägar, frågor som är av avgörande betydelse för barnens säkerhet utanför hemmet. Vid anförda förhållanden finner utskottet, oaktat åtgärder i motionernas syfte synes påkallade, icke skäl förorda något initiativ från riksdagens sida i anledning av motionerna.

Utskottet hemställer

att motionerna I:142 och II:193 samt II:890 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 27 februari 1968

På tredje lagutskottets vägnar:

HANS LEVIN

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Göran Karlsson (s)*, Svante Kristiansson (s)*, Ebbe Ohlsson (h), Erik Jansson (s), Åkesson (fp)*, Hansson (s), Nils Nilsson (cp) och Österdahl (fp)*;

från andra kammaren: herrar Levin (s), Johansson i Torp (s), Grebäck (cp), Hedin (h), Tobé (fp)*, Ekström i Iggesund (s), From (fp) och fru Sundström (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.